

การดูแลพระภิกษุอาพาธสำหรับพยาบาล ตอนที่ 2: การดูแลพระภิกษุอาพาธที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาล Care of Sick Buddhist Monks for Nurses

Part 2: Care of Sick Buddhist Monks in Inpatient Department

ชดช้อย วัฒนะ, ปส.ด. (การพยาบาล)¹
Chodchoi Wattana, Ph.D. (Nursing)¹

Received: May 21, 2019 Revised: June 19, 2019 Accepted: June 20, 2019

พระภิกษุ จัดเป็นกลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมเฉพาะ โดยดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบพระธรรมวินัย ในฐานะที่ประเทศไทยได้ชื่อว่า “เป็นเมืองพุทธ” สิ่งทีบุคคลากรที่มีสุขภาพ โดยเฉพาะพยาบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดูแลพระภิกษุอาพาธโดยตรงพึงตระหนักคือ การปฏิบัติดูแลพระภิกษุอาพาธควรกระทำอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการ และสอดคล้องกับข้อบัญญัติทางศาสนา เพื่อให้การดูแลอย่างมีประสิทธิภาพและไม่กระทบต่อข้อวัตรของพระภิกษุผู้เคร่งครัดในพระวินัยอันเป็นกิจที่พุทธศาสนิกชนพึงกระทำ และเป็นการช่วยบำรุงพระพุทธศาสนาได้ทางหนึ่ง

บทความนี้เป็นบทความต่อเนื่องจากการดูแลพระภิกษุอาพาธสำหรับพยาบาลตอน การดูแลพระภิกษุอาพาธที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โดยในครั้งนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติสำหรับพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องในการดูแลพระภิกษุอาพาธที่เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน

การดูแลเมื่อพระภิกษุเข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน
หากพระภิกษุต้องเข้ารับการรักษาโดยพักรักษาตัว

ในโรงพยาบาลอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยที่มีอาการรุนแรง หรือต้องรับการรักษาและสังเกตอาการใกล้ชิด สิ่งทีพยาบาลควรปฏิบัติเพื่อการดูแลพระภิกษุที่อาพาธอย่างเหมาะสม มีดังนี้

การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาล

หากพระภิกษุจำเป็นต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ตามการวินิจฉัยของแพทย์ พยาบาลควรให้ข้อมูลให้ทราบเบื้องต้นว่าห้องพักรักษาตัวมีลักษณะอย่างไรเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเข้ารับการรักษา

การจัดที่พักที่เหมาะสม

หากจำเป็นต้องเข้าพักในหอผู้ป่วยสามัญร่วมกับฆราวาสอื่น เนื่องจากไม่มีตึกสงฆ์แยกเฉพาะพยาบาลประจำหอผู้ป่วยควรพิจารณาจัดเตียงให้แก่พระภิกษุ โดยจัดหามุมสงบ ห่างจากสายตาสื่อหรือหลีกเลี่ยงตำแหน่งที่มีผู้คนเดินผ่านไปมา อาจจัดหาฉากหรือม่านกั้นตามสมควร โดยทราบเรียนขอความเห็นเกี่ยวกับที่ที่เหมาะสมจากพระภิกษุ

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Freelance Academic Researcher, E-mail: wattanach@hotmail.com

การปฏิบัติในการถวายภัตตาหารหรือยา

ในการถวายภัตตาหารพยาบาลควรสอบถามพระภิกษุเกี่ยวกับเวลาในการฉันภัตตาหารตามปกติ จำนวนมือในการฉัน รวมทั้งประเภทภัตตาหาร เช่น มังสวิรัติ เพื่อประสานกับฝ่ายโภชนาการในการจัดเตรียมภัตตาหารถวายพระภิกษุได้ถูกต้อง ในกรณีที่บางโรงพยาบาลไม่มีฝ่ายโภชนาการ เช่น โรงพยาบาลชุมชน ควรมีการประสานร้านค้าหรือแจ้งญาติโยมที่ยินดีในการอุปฐากเพื่อดูแลจัดเตรียมภัตตาหารถวายแก่พระภิกษุอาพาธ

สำหรับเวลาในการฉันภัตตาหารตามปกติ พระภิกษุต้องมีเวลาในการฉันภัตตาหารเสร็จไม่เกินเที่ยง หากเลยจากนั้นจะเป็นอาบัติ ดังนั้นพยาบาลประจำหอผู้ป่วยควรติดต่อประสานงานกับฝ่ายโภชนาการเพื่อให้จัดเตรียมภัตตาหารมาถวายได้ทันเวลาสำหรับการถวายน้ำปานะหลังเที่ยง สามารถจัดเตรียมน้ำหวานสำเร็จรูป หรือน้ำผลไม้ที่ทำจากผลไม้ผลเล็กกว่ามะตูมที่กรองเอากากออก หรือน้ำผลไม้สำเร็จรูปที่ไม่มีกากและไม่มีส่วนผสมของผักหรือธัญพืชเพื่อถวายพระภิกษุอาพาธได้โดยในการถวายภัตตาหารหรือน้ำปานะให้มีการกำชับว่าผู้ทำหน้าที่ถวายต้องประเคนเสมอ หากพระภิกษุไม่รู้สึกลึกตัวและต้องให้อาหารทางสายยาง ผู้ถวายก็ควรกราบเรียนว่านำอาหารมาถวายโดยไม่ต้องประเคน

สิ่งที่พยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ควรทราบเพื่อถือปฏิบัติในการดูแลพระภิกษุอาพาธประการหนึ่ง คือ “วินัย” ของพระภิกษุอันเป็นสิ่งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ถือเป็นข้อปฏิบัติไม่ใช่ข้อห้าม ทั้งนี้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กำหนดพระวินัยเกี่ยวกับความจำเป็นของพระภิกษุอาพาธ โดยการอนุโลมให้สามารถฉันภัตตาหารได้หลังเวลาวิกาลหรือหลังเที่ยง โดยถือเป็นข้อยกเว้นหรือลดหย่อนเมื่อยามป่วยไข้ส่วน “ข้อวัตรปฏิบัติ” เป็นเรื่องของบุคคล พระภิกษุบางรูปถือ “ระตุมควัตร” ซึ่งหมายถึงข้อปฏิบัติที่เข้มงวดเป็นพิเศษเพื่อขัดเกลาหรือกำจัดกิเลส โดยเป็นข้อปฏิบัติสำหรับพระภิกษุผู้สมัครใจจะฟังสมาทานตามกำลังดั่งนั้น พยาบาลจึงไม่ควรทำการตัดสินใจแทนพระภิกษุหรือคิดเอาเองว่าพระภิกษุทุกรูปจะปฏิบัติเหมือนกัน ควรให้พระภิกษุเป็นผู้ตัดสินใจเองเนื่องจากหลักบางประการ

เป็นเรื่องทางศาสนา หลักบางประการเป็นเรื่องส่วนบุคคล จึงต้องพิจารณาเป็นรายบุคคลว่าพระภิกษุยึดข้อวัตรอย่างเคร่งครัดเพียงใด โดยสอบถามจากพระภิกษุแต่ละรูปโดยตรง

สำหรับการถวายยาแก่พระภิกษุหากเป็นยาชนิดรับประทาน จำเป็นต้องมีการประเคนก่อนเสมอ ควรมีการกราบเรียนให้พระภิกษุทราบว่าได้จัดยาถวาย ทั้งนี้การจัดยาถวายจำเป็นต้องทราบเวลาฉันภัตตาหารตามปกติของพระภิกษุหากเป็นยาที่ต้องฉันอิงกับมืออาหาร เช่น ต้องฉันหลังอาหารทันทีเนื่องจากพระภิกษุแต่ละวัดจะมีเวลาในการฉันภัตตาหารแตกต่างกัน

ทั้งนี้ การประเคน เป็นการทำให้เกิดความชัดเจนว่าเป็นการให้หรือยกให้ ซึ่งเน้นเฉพาะอาหารหรือยาชนิดรับประทาน เพื่อเป็นการป้องกันการทักท้วงเอาเองว่าเจ้าของอนุญาตซึ่งก่อให้เกิดอาบัติสำหรับพระภิกษุได้หากเจ้าของมิได้มีเจตนาจะถวายในกรณีที่ต้องการถวายพระภิกษุแต่หากพระภิกษุจำวัดอยู่ หรือไม่พร้อมรับประเคนในขณะนั้นผู้จัดเตรียมมาถวายสามารถวางไว้ก่อนแล้วให้โยมอุปฐากประเคนแทนได้

สิ่งที่พยาบาลพึงตระหนักในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับยาสำหรับพระภิกษุ คือการใช้คำในการอธิบายทั้งนี้ ตามปกติในการให้ยา พยาบาลมักอธิบายประเภทของยาและการออกฤทธิ์ก่อนที่จะให้แก่ผู้ป่วยสำหรับพระภิกษุให้ฟังระวังในการใช้คำอธิบายเกี่ยวกับยาบางชนิดที่อยู่ในกลุ่มยาปฏิชีวนะ (antibiotics) ในความหมาย anti หมายถึงต่อต้าน bios หมายถึง ชีวิต ซึ่งสิ่งมีชีวิตในที่นี้คือ จุลชีพหรือสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กๆ ซึ่งก็คือ “เชื้อโรค” นั่นเอง ดังนั้นยาปฏิชีวนะ ก็คือ ยาขับยั้ง ฆ่า และ/หรือต้านจุลชีพซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นชื่อแบคทีเรีย บางคนจึงเรียกสั้นๆ ว่า “ยาฆ่าเชื้อ” ซึ่งหากพระภิกษุที่ปฏิบัติเคร่งครัดอาจปฏิเสธการรับยาดังกล่าว พยาบาลจึงควรใช้คำพูดที่เหมาะสมโดยหลีกเลี่ยงคำพูดที่แสดงถึงความมุ่งร้ายหรือเบียดเบียนสิ่งมีชีวิตที่เป็นเชื้อโรค เช่น คำว่า “ฆ่า” โดยใช้คำว่า “ยาด้านเชื้อ” หรือ “ยาแก้อักเสบ” หรือ “ยารักษาการอักเสบของแผล” แทน เมื่ออธิบายเสร็จควรยกประเคนหรือวางบนถาด หรือให้โยมอุปฐากเป็นผู้รับถวาย

ส่วนยาฉีดหรือสารน้ำทางหลอดเลือดดำ รวมทั้งยาประเภทอื่น เช่น ยาทา ไม่จำเป็นต้องประเมินเพียงแต่กราบเรียนให้พระภิกษุทราบหรือบอกกล่าวว่าจะทำอะไรให้ถือเป็นการแสดงเจตนาหรือความตั้งใจ

การปฏิบัติเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุ

ประเด็นที่เป็นข้อข้องใจของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยมีหลายประการ ดังนี้

- เมื่อพระภิกษุอาพาธและต้องรับไว้รักษาในโรงพยาบาลควรเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มของท่านเป็นชุดโรงพยาบาลหรือไม่?

- พยาบาลผู้ทำการเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุเป็นชุดโรงพยาบาลเป็นการทำผิดหลักศาสนาหรือไม่?

- หากมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุเนื่องจากปฏิบัติการพยาบาลไม่สะดวกควรทำอย่างไร?

- หากเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุเปื้อนหรือไม่สะอาด จำเป็นต้องถอดออก ควรทำอย่างไร?

- ผ้าผืนใดบ้างที่เป็นสัญลักษณ์ของพระภิกษุและห้ามถอด?

สิ่งที่พยาบาลควรทราบเพื่อพิจารณา คือ เครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุประกอบด้วยผ้า 3 ผืน ได้แก่ จีวร (ผ้าที่ใช้คลุมหรือห่มภายนอก) สบง (ผ้านุ่ง) และสังฆาฏิ(ผ้าพับที่ใช้พาดบ่าเมื่อร่วมพิธีกรรม)โดยเฉพาะเมื่อต้องรับพระภิกษุไว้รักษาในโรงพยาบาลซึ่งต้องมีการล้างแรมผ้าทั้ง 3 ผืน จะต้องอยู่ใกล้ตัวหรืออยู่กับตัวพระภิกษุในระยะที่หยิบถึงในช่วงใกล้รุ่งขึ้นวันใหม่เพื่อไม่ให้เกิดอาบัติ

สิ่งที่พยาบาลพึงปฏิบัติ ทำได้ดังนี้

- หากไม่มีผลกระทบต่อการตรวจพิเศษ

หรือการรักษา ควรพิจารณาถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุแต่หากมีความจำเป็นให้ชี้แจงเหตุผลเพื่อให้พระภิกษุพิจารณาและให้ท่านเป็นผู้ตัดสินใจและทำการถอดผ้าครองตามที่เห็นสมควรด้วยตนเองหรือให้พระอุปัชฌายเป็นผู้ดำเนินการไม่ควรยึดตามระเบียบโดยเปลี่ยนให้สวมชุดโรงพยาบาลโดยผลการและไม่ขออนุญาตพระภิกษุหากโรงพยาบาลหรือหน่วยงานทางสุขภาพอื่น ๆ สามารถจัดเตรียมเครื่องนุ่งห่มแยกเฉพาะสำหรับพระภิกษุโดยใช้สีคล้ายจีวรของพระภิกษุ และไม่ไปใช้ปะปนกับผู้ป่วยทั่วไปจะเป็นการดียิ่งยิ่ง โดยเป็นการเอื้อต่อการปฏิบัติตามระเบียบของโรงพยาบาลและการรักษาพระวินัยของพระภิกษุไปพร้อม ๆ กัน

- หากเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติเคร่งครัดในการรักษาพระวินัยที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ควรอนุโลมให้พระภิกษุใช้สบงหรือเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุที่โยมอุปัชฌายหรือศิษย์วัดเป็นผู้จัดเตรียมมาให้จะเป็นการเอื้อให้พระภิกษุผู้เคร่งครัดได้รักษาพระวินัยที่ท่านได้ยึดถือและไม่ต้องการลดหย่อนแม้ในยามอาพาธ

การปฏิบัติในการดูแลที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของพระภิกษุ

การดูแลที่เกี่ยวข้องกับร่างกายในที่นี้ได้แก่ การทำความสะอาดร่างกาย การปลงผม การเจาะเลือด การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำและการเปลี่ยนผ้าครอง

หากพระภิกษุไม่สามารถทำความสะอาดร่างกายด้วยตนเองได้และไม่มีโยมอุปัชฌาย ควรจัดหาเจ้าหน้าที่ชายหรือจิตอาสาชายในการทำความสะอาดร่างกายและก่อนวันพระ ให้ทำการปลงผม โดยพระภิกษุมหานิกายส่วนใหญ่จะปลงผมเดือนละ 2 ครั้ง คือ วันขึ้น 14 ค่ำ (ก่อนวันพระขึ้น 15 ค่ำ)และวันแรม 14 ค่ำ (ก่อนวันพระแรม 15 ค่ำ) หากเดือนใดไม่มีวันแรม 15 ค่ำ จะปลงผมในวันแรม 13 ค่ำ (ก่อนวันพระแรม 14 ค่ำ)แต่พระภิกษุธรรมยุตินิกายส่วนใหญ่จะปลงผมครั้งเดียว คือวันขึ้น 14 ค่ำของทุกเดือนนอกจากนี้ พระวินัยยังกำหนดไม่ให้พระภิกษุมีหนวดหรือเล็บยาว ดังนั้นควรจัดให้เจ้าหน้าที่ชายหรือจิตอาสาชายดูแลโกนหนวดและตัดเล็บให้สั้นอยู่เสมอ

ในกรณีที่ไม่มียุทธศาสตร์หรือเจ้าหน้าที่ชาย ในการให้การดูแล พยาบาลควรสอบถามพระภิกษุว่า ควรปฏิบัติอย่างไรโดยลักษณะการถามไม่ควรใช้คำถามที่ทำให้พระภิกษุไม่มีทางเลือก ซึ่งถือเป็นการสร้างความลำบากใจให้แก่พระภิกษุควรมีการเสนอทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อความสะดวกใจของทั้งสองฝ่าย อันเป็นการทำตามศรัทธาหรือน้ำใจของพยาบาลผู้ดูแล มิใช่ข้อบังคับ ดังตัวอย่าง

คำถามที่ไม่ควรใช้: “หลวงพ่อกะ ดิฉันไม่มีพยาบาลผู้ชาย มีแต่พยาบาลผู้หญิง หากต้อง...ให้น้ำเกลือ/เจาะเลือด/เช็ดตัว/ปลงผมหรือเปลี่ยนผ้า...หลวงพ่อกะขออนุญาตให้พยาบาลผู้หญิงทำให้ได้มั๊ยคะ...”

คำถามที่ควรใช้: “หลวงพ่อกะ ดิฉันไม่มีพยาบาลผู้ชาย มีแต่พยาบาลผู้หญิง หากต้อง...ให้น้ำเกลือ/เจาะเลือด/เช็ดตัว/ปลงผมหรือเปลี่ยนผ้า...หลวงพ่อกะควรทำอย่างไรดีคะ...” (เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุได้พิจารณาหาทางเลือกของตนเองที่เหมาะสม หรือแม้แต่ปฏิเสธวิธีการรักษานั้น ๆ)

ข้อปฏิบัติอื่น ๆ อันเป็นการเอื้อต่อการปฏิบัติตามพระวินัยของพระภิกษุในระหว่างการรักษาในโรงพยาบาล

ในระหว่างที่พระภิกษุอาพาธและพักรักษาตัวในโรงพยาบาล อาจเกิดความไม่สะดวกเกี่ยวกับข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น เนื่องจากตามพระวินัยพระภิกษุไม่สามารถกล่าวขอลสิ่งของใดๆ จากบุคคลที่ไม่ได้ปวารณาออกจากญาติในสายเลือด ยกเว้นว่ามีผู้จัดมาถวายเองดังนั้นพยาบาลควรดูแลจัดสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นอย่างเพียงพอ เช่น ปัจจัยสี่นอกจากนี้สิ่งที่พยาบาลสามารถกระทำได้เพื่อเป็นการเอื้อให้พระภิกษุสามารถบอกได้ว่าต้องการสิ่งใดที่ไม่ขัดต่อพระวินัย คือการกล่าวต่อพระภิกษุว่าในระหว่างที่พักรักษาตัวในโรงพยาบาลขอปวารณาถวาย... (ระบุน เช่น อาหาร ยา ปัจจัยสี่ สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น..) หากพระภิกษุต้องการสิ่งใด ให้แจ้งแก่ใคร เพื่อจะได้นำมาจัดถวาย ทั้งนี้ให้ดูแลตามอัธยาศัยของพระภิกษุรูปนั้น ๆ เป็นหลัก โดยควรกราบเรียนถามท่านก่อนเพราะพระภิกษุจะสามารถกล่าวขอลสิ่งของได้เฉพาะจากบุคคลที่เคยปวารณาเท่านั้น ไม่ขอพร้าเพรีอ ในการปวารณา ควรปวารณาตามหน้าที่

และศรัทธา พึงระวังว่า อย่าทำอะไรที่ทำให้เป็นเรื่องยุ่งยาก เพราะจะทำให้ผู้ไม่มีศรัทธารู้สึกว่าการดูแลพระภิกษุอาพาธกลายเป็นเรื่องยุ่งยาก ลำบากใจ

ตัวอย่าง การกล่าวปวารณา

พยาบาล: “หากหลวงพ่อกะต้องการสิ่งใดเพิ่มเติม ก็แจ้งแก่โยมได้เลยนะคะ/ครับ”

ข้อควรปฏิบัติในการส่งตรวจพิเศษหรือทำหัตถการบางอย่างที่เกี่ยวกับพระวินัย

ในการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลพระภิกษุ อาจต้องได้รับการตรวจพิเศษเพื่อการวินิจฉัย รวมถึงหัตถการ ซึ่งการตรวจพิเศษหรือหัตถการบางอย่างอาจทำให้เกิดอาบัติหากปฏิบัติไม่เหมาะสม ซึ่งพระภิกษุที่เคร่งครัด อาจเกิดความลำบากใจหรือปฏิเสธการรักษาเนื่องจากความเคร่งครัดในการรักษาพระวินัยของพระแต่ละวัด หรือแต่ละนิกายอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นพยาบาลจึงควรคำนึงถึงโดยให้ถือการปฏิบัติที่เคร่งครัดเป็นมาตรฐาน เพื่อให้เกิดผลดีต่อพระภิกษุโดยรวม

ทั้งนี้ ก่อนทำการส่งตรวจพิเศษหรือหัตถการใด ๆ พยาบาลพึงตระหนักว่าต้องกราบเรียนให้พระภิกษุทราบเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการตรวจเพื่อให้ท่านพิจารณาและตัดสินใจก่อน หรือควรให้อ่านเอกสารที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการตรวจอย่างละเอียด โดยเฉพาะการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแต่งกายในขณะรับการตรวจ การเปิดเผยร่างกาย เวลาในการตรวจ ผู้ทำการตรวจ ผู้เข้าร่วมในการตรวจว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชายหรือทั้งสองเพศ สภาพห้องตรวจ การจัดทำในการตรวจ หากจำเป็นต้องเปิดเผยร่างกาย ควรอนุโลมหรือเหลือผ้าครองตามที่พระภิกษุรูปนั้นเห็นสมควรและไม่เกิดผลเสียนอกจากนี้ ในกรณีที่ต้องมีการเตรียมร่างกายก่อนทำการตรวจหรือทำหัตถการพิเศษหรือการผ่าตัด เช่น การโกนขน ควรขออนุญาตพระภิกษุก่อนเสมอเนื่องจากหากกระทำโดยไม่สมควรจะทำให้เกิดอาบัติได้

การดูแลพระภิกษุอาพาธในระยะสุดท้าย

การดูแลพระภิกษุอาพาธในระยะสุดท้ายเป็น เรื่องที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

ที่เป็นชมราวาสแต่มีความละเอียดอ่อนมากกว่าเนื่องจากต้องใช้การสังเกต ใฝ่ใจและระมัดระวังการละเมิดพระวินัย โดยเฉพาะพระภิกษุที่มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติมาก อย่างไรก็ตาม การดูแลที่เหมาะสมต้องเกิดจากการประเมินข้อมูลซึ่งอาจเกิดจากการสอบถามจากพระภิกษุโดยตรงหรือจากผู้ปฏิบัติภาวนาใกล้ชิดว่าควรปฏิบัติอย่างไร โดยดูสภาพจิตใจของพระภิกษุเป็นหลัก โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงเจตจำนงให้ปฏิบัติต่อพระภิกษุในช่วงระยะสุดท้ายว่าต้องการให้ยาสารน้ำหรืออุปกรณ์ประคองชีพเพียงใด ความต้องการในการได้รับยาระงับปวดชนิดรุนแรงที่อาจส่งผลต่อการควบคุมสติ รวมทั้งอาจสอบถามความต้องการเกี่ยวกับการจัดเตรียมสถานที่หรือบรรยากาศที่เอื้อต่อการนำทางจิตใจขณะที่มีทุกขเวทนา การจัดเตรียมเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มหากมรณภาพที่โรงพยาบาลและการปฏิบัติต่อสรีระสังขารหลังมรณภาพ

จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติดูแลพระภิกษุอาพาธเป็นสิ่งที่บุคลากรทางการแพทย์ทุกระดับควรให้ความสำคัญและร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นการเอื้ออำนวยให้พระภิกษุได้รับการรักษาพยาบาลตามสิทธิขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับประชาชนชาวไทยทุกคน เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ทรงคุณูปการ ผู้ศึกษาและปฏิบัติพระสัทธรรม แนะนำสั่งสอนเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อคุณูปการของพระภิกษุ ในฐานะพุทธศาสนิกชนจึงควรช่วยอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุทั้งในยามปกติและในยามที่อาพาธ เพื่อให้มีกำลังในการปฏิบัติศาสนกิจโดยการปฏิบัติดูแลพระภิกษุอาพาธควรกระทำด้วยความเคารพในฐานะที่เป็นผู้ทรงศีลและคำนึงถึงการรักษาพระวินัยและข้อวัตรปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลพระพุทธศาสนา นับเป็นบุญกุศลที่พุทธศาสนิกชนพึงกระทำ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า“โย ภิกขเวมโฏปฏฐุเหยยโสคิลาณํ อูปฏฐุเหยย” “ผู้ใดปรารถนาจะอุปฐากภราตาตคตผู้นั้นพึงอุปฐากภิกษุอาพาธเถิด”

การที่พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสหรือตั้งใจปรนนิบัติดูแลช่วยเหลือพระภิกษุที่อาพาธ แล้วน้อมจิตระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะส่งผลต่อจิตใจอันเป็นกุศลเป็นอย่างมาก โดยอานิสงส์ดังกล่าวเปรียบได้กับการอุปฐากพระพุทธรูป บัญชาการอุปฐากพระพุทธรูปย่อมมีกำลังกุศลอันมหาศาล

กิตติกรรมประกาศ

บทความการดูแลพระภิกษุอาพาธสำหรับพยาบาลฉบับนี้สำเร็จลงได้โดยได้รับความเมตตาในการให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดย พระอาจารย์สมัย อธิมุตโต (เจ้าอาวาสวัดสายกรรมฐานแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี) ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติเมธี ภิกขุ. (2559). *อานิสงส์แห่งการอุปฐากภิกษุอาพาธ*. สืบค้นจาก <http://watbuakhwan.com/blog/1008>
- พระมหาวันชัย สิลเตโช. (2559). บทบาทของพระวินัยธรในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร*, 4(พิเศษ), 172-183.
- พระวิจิตร ธรรมชิโต. (2560). *การดูแลพระภิกษุอาพาธในโรงพยาบาล*. สืบค้นจาก <http://infocenter.nationalhealth.or.th/sites/default/fil>